

■ Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw J.J.M. Uitermark
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Per mail: minbzk@minbzk.nl

Onderwerp Wetvoorstel Kaderwet rijksinspecties

Geachte mevrouw Uitermark,

‘Onafhankelijkheid is geen doel op zich maar een noodzakelijke voorwaarde voor een onpartijdige houding van de toezichthouder ten opzichte van de verantwoordelijke minister en de onder toezicht gestelden. Het organisatorische kader waarbinnen toezichthouders opereren moet de onpartijdige opstelling van die toezichthouders ondersteunen. Een effectieve en geloofwaardige positionering van toezichthouders verankert daarom hun onafhankelijkheid’.

Het zijn wijze woorden uit het rapport *Toezien op publieke belangen. Naar een verruimd perspectief op rijks toezicht* dat de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in 2013 publiceerde.

De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft onafhankelijkheid hoog in het vaandel staan. Uit onze onderzoeken en uit onze studie *Vertrouwenswaardig onderzoek in het publiek belang* (2024) blijkt hoe belangrijk die onafhankelijke positie is voor effectief toezicht op veiligheid. Zeker in tijden van afnemend publiek vertrouwen is werkelijke onafhankelijkheid een groot goed is bij het doen van onderzoek.

Wij zijn niet de enige organisatie die in het bevorderen van veiligheid een cruciale rol speelt. Ook veel rijksinspecties hebben daarin een belangrijke rol: door onderzoek te doen, zo nodig door te handhaven.

Ook voor inspecties geldt dat onafhankelijkheid een belangrijke factor is in het vertrouwen dat zij vanuit de samenleving krijgen. Toezicht houden is een vak, gebaseerd op gedegen vakkennis, kennis van het toezichtsveld, een professionele verzameling van data en de bereidheid om meerjarig ergens ‘de tanden in te willen zetten’. Juist om verandering te bewerkstelligen, ook op politiek lastige onderwerpen. De Onderzoeksraad hanteert al lange tijd het standpunt – op basis van onderzoeken waarin gekeken wordt naar het functioneren van inspecties – dat inspecties ruimte moeten krijgen om hun werk naar eigen inzicht vorm te geven. Zie bijvoorbeeld onze aanbeveling daarover uit het onderzoek *Aardbevingsrisico’s Groningen* (2015). De memorie van toelichting bij het onderhavige wetsvoorstel verwijst daar ook naar.

Gelet op het belang van het functioneren van de rijksinspecties voor het veiligheidsonderzoek in bredere zin, heeft het wetsvoorstel voor de Kaderwet rijksinspecties onze bijzondere aandacht. De Onderzoeksraad juicht het doel van deze wet (uiteraard) zeer toe: een wettelijk verankerde onafhankelijke positie van rijksinspecties. Het wetsvoorstel biedt goede bouwstenen om de onafhankelijkheid van rijksinspecties te waarborgen. Maar één bepaling doet daar aan af: wij maken ons grote zorgen over de borging van de onafhankelijkheid bij de totstandkoming van het werkprogramma van rijksinspecties.

In artikel 12 lid 4 van de Kaderwet staat dat de minister het werkprogramma goedkeurt. Deze bepaling creëert de mogelijkheid dat een minister zich bemoeit met de taakuitvoering van de rijksinspectie en staat daarmee op gespannen voet met het doel van de wet. Dat achten wij onwenselijk. Om onafhankelijk te kunnen opereren, moeten rijksinspecties de ruimte en het vertrouwen krijgen om op basis van hun professionaliteit eigenstandig goed onderbouwde keuzes te maken in hun werkprogramma.

Terecht stelt de Kaderwet eisen aan de totstandkoming van zo'n programma, zoals een risicoanalyse en het meenemen van de inbreng van maatschappelijke actoren. En terecht biedt het wetsvoorstel mogelijkheden voor ministers om algemene en bijzondere aanwijzingen te geven, met transparante communicatie daarover richting de Eerste en Tweede Kamer. Dit past in ons systeem, zonder dat de onafhankelijke positie van een inspectie in het geding komt. Maar dit zijn correctie-instrumenten in handen van de minister, die onverlet laten dat een inspectie eerst vanuit eigen onafhankelijkheid en professionaliteit de gelegenheid moet hebben om zelf het werkprogramma vast te stellen. Dat is hoe onafhankelijkheid geloofwaardig gepositioneerd wordt.

Resumerend stellen wij vast dat de Kaderwet rijksinspecties een waardevolle verankering van de onafhankelijkheid van rijksinspecties kan bieden, maar dat de goedkeuring van het werkprogramma door de minister – vanuit het publieke belang gezien – niet wenselijk en ook niet nodig is. Wij verzoeken u deze bepaling te heroverwegen.

Het lijkt ons gepast om – voordat wij onze inbreng aan de internet-consultatie leveren en op onze website plaatsen – u met deze brief afzonderlijk te informeren over onze zorg.

Met de meeste hoogachting,

Chris van Dam
voorzitter Onderzoeksraad voor Veiligheid.